

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УПРАВЛІННЯ
УКРАЇНСЬКА МИРОТВОРЧА ШКОЛА**

**УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО
В УМОВАХ ВІЙНИ:
ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
МИРОТВОРЕННЯ**

**Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

**15 червня 2018 року
м. Маріуполь**

**УДК 316
У45**

Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 15 червня 2018 р. Маріуполь: ДонДУУ, 2018. 331 с.

Засновник: Донецький державний університет управління.

Редакційна рада:

головний редактор – д.держ.упр., проф. Марова С.Ф.
заступник головного редактора – д.е.н., доц. Балуєва О.В.

Редакційна колегія:

д.держ.упр., проф. Токарева В.І. (Донецький державний університет управління);
голова правління ГО «Інформаційний Центр Майдан Моніторинг» Зубар Н.В. (Українська Миротворча Школа);
виконавчий директор Центру близькосхідних досліджень «AMES» Семиволос І.М. (Українська Миротворча Школа);
к.і.н., доц. Никифорова Н.О. (Донецький державний університет управління);
керівник проекту «Школа Соціальних Посередників» Дубровський І.М. (Українська Миротворча Школа);
ст. викл. кафедри гуманітарних дисциплін Никифорова А.Р. (Донецький державний університет управління);
к.і.н. Чаплик М.М. (Донецький державний університет управління).

У збірнику представлено стислий виклад поданих на II Всеукраїнську науково-практичну конференцію доповідей та повідомлень, присвячених аналізу сучасного вітчизняного соціуму та окремих соціальних інститутів крізь призму війни. Автори звертаються до проблем гібридної війни як порівняно нового та недостатньо дослідженого соціального феномену, зосереджують увагу на інформаційній складовій гібридної війни, проблемах протидії гібридній агресії та інших аспектах військового конфлікту.

Особливу увагу у збірнику приділено розробці механізмів та окресленню шляхів розв'язання проблем, які постали перед суспільством внаслідок гібридної агресії Російської Федерації проти України, зокрема потребам та проблемам внутрішньо переміщених осіб, соціальному захисту, реабілітації та психологічній допомозі учасникам та жертвам війни. Окрему увагу приділено пропозиціям, ідеям та підходам авторів на процес та перспективи деокупації, реінтеграції та миротворення.

Адреса редакції: м. Маріуполь, вул. Аеродромна, 7, к. 405.

ISSN 2078-8207

© Донецький державний університет управління, 2018

9. Порошенко ініціює розробку змін до Конституції щодо самовизначення кримських татар. URL: <http://ua.censor.net.ua/n389058>.
10. Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави : Постанова Верховної Ради України 1140-VII від 20.03.2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1140-18>
11. Про статус кримськотатарського народу в Україні : Проект Закону № 6315 від 07.04.2017р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61537

Григор'єва В.В.,

доцент кафедри

спеціально-правових дисциплін

Донецького державного

університету управління, к.ю.н., доцент,

м. Маріуполь, Україна

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В УКРАЇНІ

Словосполучення «національна ідея» дуже часто вживане, «на слуху», тому здається нам знайомим та зрозумілим, однак хочу звернути увагу на багатоплановість цього поняття та його значимість для розвитку держави й кожного громадянина.

Починаючи з XVIII ст. поняття «національна ідея» була предметом дослідження філософів, політологів, істориків, культурологів, юристів й економістів. І це були не суто теоретичні дослідження, в них акцентувалося практичне значення, особливо у період становлення держави, безпосередньо пов'язане зі здійсненням вибору власного шляху розвитку та визначеністю (ідентичністю) держави у світі.

Доречним, на наш погляд, буде згадування вислову філософа М. Бубера, а саме – «...ми говоримо про національну ідею, коли який-небудь народ помічає свою єдність, свій внутрішній зв'язок, свій історичний характер, свої традиції, своє становлення і розвиток, свою долю і призначення, робить її предметом своєї свідомості, мотивуванням своєї долі». Цілком підтримуємо думку О. Забужко щодо «філософської рефлексії над національною ідеєю», важливість реальної національної самосвідомості, що зачіпає «не лише інтелект, а цілу людську істоту, отже, є насущними для буття національної спільноти в усій його ціннісно сприйнятій людиною конкретності» [1].

Грунтовне історико-філософське дослідження формування української національної ідеї у різні часи, починаючи з Київської Русі до становлення сучасної

незалежної України здійснив відомий український філософ Степан Возняк. У своїй роботі «Національна ідея як концентрований вияв ціннісних орієнтацій українського народу: віхи історичного розвитку» науковець звернув увагу на обґрунтування ролі національної мови як етнографічної функції вченого-мовознавця О. Потебні. За О. Потебнею, «мова головна й обов'язкова ознака єдності народу, знаряддя національної свідомості; вона продукт «народного духу» (*Der volkseigene Geist*), тому в мові виражена національна специфіка народу (*Die nationale Besonderheit des Volkes*), його світосприйняття (*Die Wahrnehmung der Welt*)». У своєму дослідженні О. Потебня висловлює цікаву думку про те, що «ідея національності» (*Die Idee der Nationalität*) може слугувати як прогресові, коли стверджує взаємоповагу і право народів на самостійне існування, так і регресу, коли стверджує зверхність одного народу над іншим, панування однієї нації над іншою [2].

Пошуки національної ідеї української держави відновилися у 1991 році з проголошенням незалежності. Саме тоді йшла мова про життєздатність української держави як певної території (територіальна цілісність), як народу (демографічний стан), як управління (публічна влада, зокрема, якість державного управління).

Є абсолютно зрозумілим, що пошук формули національної ідеї, яка містить певний державний імператив національної єдності та цілісності держави є складним та довготривалим процесом. Прикладами цього є досвід зарубіжних країн, зокрема історична, здобута за часів Великої революції, національна ідея Франції «Свобода. Рівність. Братерство»; в основу розвитку держави Ізраїль покладена ідеологія сіонізму та образ «Богом обраного народу».

Яскравим прикладом пошуку та успішної реалізації національної ідеї можна назвати США, а саме «Self-made man» – «Людина, яка зробила сама себе» або «Суспільство рівних можливостей». Демократія й свобода, проголошені у цій країні, потрібні не як самоціль, а як спосіб досягнення цілі, зокрема – започаткувати справу, отримати капітал та допомогти суспільству й державі розвиватися.

Однак треба звернути увагу на існування й інших ідеологій національного рівня, які мають релігійну основу. Так, у рамках світового проекту Pax American було сформовано національний девіз «In God We Trust» – «На Бога уповаємо», який співвідноситься у витоках протестантської світоглядної доктрини «Manifest Destiny» – «Божественне визначення». Релігійні уявлення як складові національної ідеї знайшли своє втілення у країнах Іспанія «Над усе – Іспанія, вище Іспанії – Бог» та Польща – «Бог. Честь. Батьківщина».

Цікавим уявляється досвід Швейцарії, як багатонаціональної держави-конфедерації, з історичною демократичною побудовою державності, де усі значимі

рішення приймалися народом за допомогою референдуму. Національна ідея в цій країні будується не на мові або етносі, а на ідеї союзу вільних людей та втілена у девізі «Один за всіх – все за одного».

Досліджуючи питання української національної ідеї не можна оминати такі: М. Міхновський – «Україна для українців», В. Мосейчук – «Україна – найкраща країна Європи», О. Костенко – «Соціальна культура громадян – основа нової України». Знову ж таки, актуальним залишається релігійне підґрунтя національної ідеї. На думку П. Полонського, новою національною ідеєю для України могло б стати «європейське православ'я», а країна стала б берегиною православ'я для всього світу і її модернізатором.

«Єдність нації», на думку В. Ющенко, є чинником консолідації української нації у розбудові європейської держави. Дотримання ліберальних цінностей з людськими свободами і правом стає можливим при пануванні єдиної державної мови, відсутності подвійних стандартів у політиці, культурі й історії, толерантності у відносинах, поваги до своєї історії, а також соборності держави.

Шляхом злагоди та процвітання» запропонована національна ідея, на думку Бех І. та Чорної К., повинна стати близькою і зрозумілою всьому народові, й може сформувати свідомість, дух нації, який стане рушійною силою розбудови правової демократичної держави [3].

Наприкінці варто ще раз звернути увагу на важливість формування та впровадження національної ідеї як фундаменту розвитку держави та нації та рушійної сили у державотворчих процесах. В цьому контексті доречно згадати вислів Л.М. Кравчука, який зазначає, що можна «втратити все – державу, територію і навіть мову. Але якщо живе ідея, не знищена народна мрія, все повернеться «на крути своя» [4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Забужко О.С. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період. URL: <http://www.bookland.com/download/g/gn/gnsrppyrpz864-3hgl/sample.pdf>
2. Возняк С. Національна ідея як концентрований вияв ціннісних орієнтацій українського народу: віхи історичного розвитку. URL: <http://newright.primordial.org.ua/voznjak.htm>
3. Бех І.Д., Чорна К.І. Національна ідея у становленні громадянина – патріота України. (програмно-виховний контекст). URL: http://kafedraoouiv.org.ua/bekh_i.d-chorna_k-i-nacionalna_ideja.pdf
4. Канигін Ю., Ткачук З. Українська мрія. URL: <https://toloka.to/t12516>